

Molnár Mária

Amerikaiak, magyarok és amerikai magyarok

A Rutgers Egyetem magyarságtudományi programja

Az amerikai felsőfokú magyarságtudomány és magyartanítás történetét, az Egyesült Államok egyetemlein és főiskoláin alapított magyar nyelvű és/vagy tárgyú programok és előadássorozatok megalakulását és megszűnésük okait végigtanulmányozva azt állapítottam meg, hogy a magyar vonatkozású felsőfokú kezdeményezések a legtöbb esetben úgy jönnek létre, mintha az Egyesült Államokban nem is élnének magyar közösségek. Egyedül a XX. század eleji magyarságtudomány volt „magyar indítékú”, mely az első emigrációs hullám protestáns lelkészeinek képzését célozta. Ezután már csak az amerikai magyarságtól független akadémiai szintű programokat alapítanak.

A múlt század utolsó évtizedében a Rutgers Egyetemen (New Brunswick, New Jersey) létrehozott Magyar Intézetnek mégis háttérül szolgált a New Jersey állam mintegy 160.000 lelket számláló New Brunswick-i magyar közössége. Az 1991-ben felállított Magyar Intézet „amerikai indíttatása” mellett kezdettől fogva számított a magyar mint környezeti nyelv és kultúra pozitív hatásaira. William Derbyshire professzor, a Rutgers Egyetem Szláv Nyelvek és Irodalmak Tanszékcsoportjának igazgatója így vélekedett: „Az egyetemet körülvevő magyar környezet a magyar program gazdag forrásául szolgál majd...” (Haydon 1986: 64)

New Brunswick 160 ezres magyar diaszpórája több emigrációs hullámnak az Egyesült Államokban letelepült magyarjaiból, illetve azok leszármazottai-ból áll: a múlt század elején bevándoroltakból, akik a helyi iparban helyezkedtek el; a második világháborús nagy emigrációs hullám és az 1956-os forradalom idején hazánkából kivándorolt és New Jersey államban otthonra talált magyarokból (Puskás 1982). Ez utóbbiak annak tudatában, hogy összekovácsolódott, erős közösséget alkotnak, célul tűzték ki a magyar kulturális értékek megőrzését és továbbadását. Ebben szinte egyedülállónak tekinthető a New Brunswick-i magyarság, ugyanis a harmadik kivándorlási hullám Pittsburgh-be vagy éppen Portland-ben letelepült közösségei teljesen elzárkóztak a helyi egyetemen vagy főiskolán a felsőoktatásban tevékenykedő magyar származású professzorok által létrehozott kisebb-nagyobb magyarságtudományi program, illetve előadássorozat támogatásától.

Pedig egy helyi magyar diaszpóra már a jelenlétével, de főként együttműködésével óriási támogatást jelenthet a magyar nyelv és kultúra felsőfokú művelése számára. A New Brunswick-i magyar közösség saját templomai, iskolája, könyvtára, atlétikai klubja, cserkészcsapata és egyéb intézménye révén járul hozzá a magyar kultúra megőrzéséhez. Az ő együttműködő segítségük pedig biztosítéka volt annak, hogy sikeres legyen a Magyar Intézet munkája. A kapcsolat azonban kölcsönös, mely abban nyilvánul meg, hogy a magyarságtudományi program megfelelő nyelvi és kulturális tudást nyújt az amerikai magyar diákoknak; az amerikai diákok körében pedig népszerűsíti a magyar nyelvet és kultúrát.

Miért lehetett sikeres a Rutgers Egyetem magyar programja?

Egyrészt azért, mert a magyar nyelv és kultúra oktatása hagyományokkal rendelkezett az egyetemen. Igaz ugyan, hogy a magyar nyelvkurzusok 1956 után nem jelentek meg folyamatosan minden félévben az egyetem tanrendjében, azonban 1959-től újra rendszeresedtek, és egyre több magyar származású diák látogatta ezeket. Ekkor ugyanis Molnár Ágoston a Chicago melletti Elmhurst College magyar programját áthelyezte a Rutgers Egyetemre, ahol 1965-ig működött programvezetőként.

Molnár Ágoston nevéhez fűződik az 1954-ben alapított Amerikai Magyarságtudományi Alapítvány (American Hungarian Studies Foundation), illetve ő a Hungarian Heritage Center igazgatója is. Ez utóbbi anyagi segítséget is nyújtott a Magyar Intézet felállításához. Anyagi támogatás érkezett más amerikai magyar szervezettől is, de sok egyéni támogató is volt (például Ágh László és felesége). Az egyetem magyarságtudományi programját az USIA is támogatta, mely Fulbright-ösztöndíjas vendégprofesszorokkal biztosította a program tekintélyét. Így kerültek New Brunswick-ba magyarországi vendégprofesszorok, mint Kövecses Zoltán (1987–88), Bárdos Jenő (1988–90), Szépe György (1990–92).

A magyarországi vendégoktatók szerepe és jelentősége a Rutgers magyar programja esetében abban is megnyilvánult, hogy oktatói munkájuk mellett fontos szervezői tevékenységeket folytattak, és előremutató lépéseket tettek a magyar program helyzetének megerősítése érdekében. A nyolcvanas évek végén az egyetem magyar vonatkozású kurzusai ugyanis a Szláv és Kelet-Európai Nyelvek és Irodalmak Tanszékcsoporthoz tartoztak. Eleinte csak magyar nyelvet oktatott Clara Lutsky magyar anyanyelvű tanárként, aki akkoriban összehasonlító irodalmat tanult az egyetemen (Haydon 1986: 64). 1987 tavaszi szemeszterében például két különböző nyelvkurzus jelentette az egyetem magyar programját: Magyar nyelv alapfokon (4 kredit), Magyar kommunikáció alapfokon (4 kredit). A nyelvkurzusok azok számára kerültek meghirdetésre, akik vagy akkor szerették volna elkezdni a magyar tanulását, vagy fel kívánták

frissíteni régebben szerzett nyelvtudásukat. A nyelvkurzusok mellett egyetlen olyan szeminárium is működött, mely a magyar kultúra és művelődés aspektusaival foglalkozott angol nyelven. Ezt Kövecses Zoltán, az első magyar vendégprofesszor tartotta 1987 tavaszi és őszi szemeszterében.

A fenti magyar kurzusokhoz képest valóban áttörést jelentett Bárdos Jenő Fulbright-ösztöndíjas vendégprofesszor két és fél éves tevékenysége, aki William W. Derbyshire-rel, a Szláv és Kelet-Európai Nyelvek és Irodalmak Tanszékcsoport vezetőjének támogatásával kibővítette a magyar vonatkozású kurzusokat, és elérték azt, hogy a magyar már nem a szláv nyelvek, hanem külön (Hungarian) címszó alatt kerüljön be az egyetem tanrendjébe. Az új kurzusok között szerepelt magyar költészet, fordítás és a mai magyar kultúrát feltárni hivatott szeminárium is. A kínálat kibővülésével válhatott végül a magyar mellékszakká (Hungarian Minor) a Rutgersen 1989-ben.

Mit is jelentett a magyar mint mellékszak? Az egyetem gyakorlatában ez azt jelentette, hogy az adott főszeres diáknak két esztendő leforgása alatt hat kurzust kellett teljesítenie (18 kredit értékben) magyar nyelvből és kultúrából. Ez ugyan így még nem jelentett magyar szakos diplomát, de az egyetem a magyar mellékszak elvégzését dokumentálta.

Közben a Rutgers magyar programja figyelemreméltó érdeklődésre tett szert mind az egyetemen belül, mind pedig annak környezetében. Állandó sajtóanyaggá vált az amerikai magyar újságokban éppúgy (Ágh 1990, 1991), mint a helyi vagy éppen állami lapokban. Ez nem csak azt eredményezte, hogy lassanként nőtt a magyar programot támogatók száma, hanem azt is, hogy egyre több hallgató iratkozott be magyar „szakra”. A nyolcvanas évek utolsó két évében megnőtt a magyar származású résztvevők száma a nyelvi és kulturális témájú kurzusban. A magyar nyelv tanulásakor a diákok motivációi között a magyar identitástudat erősítésén kívül ott szerepelt a jövő: a magyar és nem magyar gyökerekkel rendelkező hallgatók elsősorban az USA kormányzati szerveinél kívántak elhelyezkedni magyar nyelvtudással, illetve más egyetemen (pl. Georgetown) speciális vizsgát téve az Államok diplomáciai szerveinél próbáltak szerencsét (Top Student 1987: 2). 1987-ben, majd pedig 1989-ben a legjobb eredményt elérőket a magyar program magyarországi látogatással jutalmazta (Top Student 1987: 2).

1989-ben a magyarságtudományi program mint mellékszak sikeréhez a viszonylag gazdag könyvállomány is hozzájárult, hiszen felsőfokú, akadémiai szintű oktatás teljesen elképzelhetetlen megfelelő számú könyv hiányában. A főként irodalmi, történelmi és szociológiai tárgyú könyvekből álló tanszéki állomány 1989 tavaszán ugrásszerűen kibővült. Ekkor ugyanis a MKKE (Magyar Könyvkereskedők Egyesülete) több mint ezer darab könyvet küldött a

Rutgers Egyetemre egy nyilvános könyvkiállításra, melynek legnagyobb része az egyetem Alexander Könyvtárába került, kisebb része a tanszéki állományt gazdagította, bizonyos könyvek pedig az Amerikai Magyar Alapítvány tulajdonába kerültek (Books and LP Records 1991).

Amellett, hogy a Rutgers Egyetem magyarságtudományi programjának kiépítése több tényezőnek is köszönhető, a legnagyobb szervező tevékenységet a magyarországi Fulbright-ösztöndíjas vendégprofesszorok végezték. Bárdos Jenő helyét Szépe György nyelvészprofesszor vette át 1990-ben. Nyelvészeti előadásai mellett magyar nyelvet és művelődéstörténeti kurzusokat is tartott (főként az esti órákban). A magyar diplomák, kiállítások és koncerttermek látogatásával nagymértékben hozzájárult a magyarságtudománynak az egyetemi hallgatók körében történő népszerűsítéséhez. Szépe György a program szervezeti és tartalmi koncepcióját továbbfejlesztette, és folytatta a Bárdos Jenő által megkezdett tárgyalásokat az egyetemmel, illetve a magyar diaszpóra meghatározó képviselőivel.

Miután a Nemzetközi Hungarológiai Központ képviselői látogatást tettek az egyetemen 1991 márciusában (Nádor 1990: 1, Giay – Nádor 1991; Visit of Delegation from Hungary 11–12 April 1991), 1991. május 17-én a Rutgers Egyetem képviselőjében az elnök, Francis L. Laurence és a Magyar Művelődési és Közoktatási Minisztérium képviselője, Kálmán Attila megállapodást írtak alá Magyar Intézet létrehozásáról.

A szerződésben az egyetem vállalta, hogy 1991. szeptember 1-jén felállítja a Magyar Intézetet, és létesít egy professzori státust, melynek betöltője egyben az Intézet igazgatója is lesz. Ezt a státust Böröcz József szociológus professzor foglalta el 1995-ben; ő lett a Magyar Intézet első igazgatója.

Az egyezmény továbbá garantálja a Rutgers Egyetemmel és a szélesebb magyar közösséggel való kapcsolatok építését és gazdagítását. A magyar kormány pedig egy magyar lektor kiküldését (és fizetését) vállalta tíz évig, valamint egy magyar alapkönyvtár adományozását is.

Miért jelentett előrelépést az egyetem magyarságtudományi programjának történetében a Magyar Intézet felállítása? Ahogy az Intézet angol nyelvi megfelelője is jelzi (Institute of Hungarian Studies), az egyetemen nem egyszerűen tanszéket vagy egyéb alárendelt részleget hoztak létre, hanem önálló magyar intézetet, amelynek fő funkciója az oktatás és a kutatás; nevezetesen a magyar nyelv oktatása és hungarológiai szaktárgyak (irodalom, történelem, művelődéstörténet, szociológia, kulturális antropológia, néprajz, földrajz, nyelvtudomány) előadása magyar – de főleg angol – nyelven, valamint a hungarológiai kutatások irányítása és szervezése. A személyi feltételek megteremtése két szakaszban folyt: az első (átmeneti) periódusban a

szakterületű kutatókat, akik a szaktárgyak oktatását Fulbright-ösztöndíjas vendégprofesszorokkal oldották meg, a második szakaszban a két professzori hely betöltésére nemzetközi pályázatot írtak ki. Az intézetet a két eltérő szakterületű Rutgers-professzor, valamint a mindenkori magyar lektor alkotja. Az önálló intézet oktató- és kutatómunkája a megfelelő egyetemi kapcsolatrendszeren keresztül illeszkedik az egyetem Szláv és Kelet-Európai Nyelvek és Irodalmak Tanszékcsoportjának szervezetéhez, valamint bizonyos tartalmi fenntartásokkal a Szovjet és Kelet-Európai Programhoz.

Mit jelent mindez a gyakorlatban? Félévente átlagosan 25–30 diák vesz fel magyar órákat, noha előfordult már az Intézet megalapítása óta, hogy 40 hallgató látogatott rendszeresen magyar nyelvi vagy kultúrtörténeti vonatkozású kurzusokat. Félévente indítanak többszintű magyar nyelvkurzusokat és magyar irodalmi és/vagy kulturális vonatkozású előadást vagy szemináriumot. Külön kurzusok futnak magyar társalgásból (a magyar hétköznapi nyelv, a magyar újságírás, rádió, televízió nyelve stb.), valamint magyar–angol, angol–magyar fordítástechnikából, amely elemi tolmácsolásokat is tanít. A művelődéstörténeti kurzusok között gyakori a Mai magyar kultúra, A magyar irodalom és kultúra története, de egy-egy félévben az előadó speciális kutatási területéhez igazodva előfordul egy-egy kurzus a kortárs magyar zenéről és zenei nevelésről, a népi hagyományokról vagy éppen a magyar filmgyártásról. Az egyetemi rendszerben négy kreditpont szereshető a nyelvi kurzusokért, míg a kultúra és civilizáció témájuk három kreditpontot érnek.

Szervező, kutató és oktató tevékenységük mellett a magyarországi vendégprofesszorok civilizációs és kulturális témájú előadásokat is tartottak. A legrészletesebb és legátfogóbb, történeti szemléletet is nyújtó kurzus A magyar irodalom és kultúra története, amelyen a Bárdos Jenő által összeállított több száz oldalas művelődéstörténeti jegyzetet használják (Bárdos: *Hungarian Literature and Culture*. Kinko's copies. 1988). Szépe György is tartott irodalmi és civilizációs kurzusokat 1990 és 1992 között, és félévente váltakozva vagy társalgási kurzust (conversation), vagy pedig ún. szemináriumot hirdetett meg, amely a magyar fonológia, morfológia és szintaxis különféle irányzatait mutatta be; 1991 őszétől pedig Independent Study („Egyéni tanulmányok”) címmel egyéni konzultációra adott lehetőséget azok számára, akik kimerítőbben kívántak foglalkozni a magyarságtudomány valamely területével.

Kik látogatták a magyarságtudományi kurzusokat? A kilencvenes évek első felében a magyar nyelvi és egyéb magyar vonatkozású kurzusokat kb. fele-fele arányban vették fel a magyar és nem magyar származású hallgatók. A diákok motivációi között mindkét esetben a diplomata-karrier vagy az üzleti életben elérhető siker szerepelt. Mások – mint például a szláv és más ke-

let-európai, illetve a germán nyelveket tanulmányozó hallgatók – érdeklődését a magyar mint a finnugor nyelvcsaládba tartozó nyelv keltette fel.

Amennyiben a hallgató hat kurzust teljesít (18 kredit értékben) két esztendő leforgása alatt nyelvből és kultúrából, a Szláv és Kelet-Európai Nyelvek és Irodalmak Tanszékcsoportja a mellékszak elvégzését az egyetemi alapidiplómában dokumentálja számára.

A Magyar Intézet keretein belül működő magyarságtudományi program kezdeti sikereit mutatja az is, hogy 1991-ben és 1992-ben Szépe Györgynek és Radnai Zsófiának, aki lektori minőségben tanított több szinten magyar nyelvet, sikerült már a nyári szemeszterben is magyar órákat szervezniük. A diákok többsége másod- és harmadgenerációs amerikai magyar származású fiatal volt.

Segítette a sikeres működést az is, hogy az oktatás mellett a Magyar Intézet az 1991/92-es tanév során hat tudományos előadást szervezett a Bessenyei Kör – Magyar Öregdiák Szövetséggel együttesen, többségében magyar nyelven (Szépe 1992: 93–94).

Szépe György és Radnai Zsófia vezetésével készültek tervek többek között az ún. Third Year Abroad programra (ennek keretében a magyart tanuló harmadéves hallgatók egy évet tölthettek volna valamelyik magyar egyetemen), Magyar Ház létrehozására, a New Brunswick-i magyar pedagógusok továbbképzésére, középiskolás csereprogramra és konferenciákra – például a Kárpát-medencei kisebbségi jogokról (Szépe – Radnai, 1991. dec. 1.). „Ezen konferencia és a tervezett kutatások középpontjában az amerikai magyarság kutatása, illetve a magyar nyelv, irodalom, történelem, kultúra amerikai megismertetése állt” (Szépe 1992: 93–94). Mindez azonban a kilencvenes évek végére csak részben valósult meg.

1992 és 1994 között a magyar program kínálatában minden szemeszterben szereplő, a magyar költészetéről szóló szeminárium kurzusvezetője Tamás Mária, az egyetem nemzetközi kapcsolatokért felelős bizottságának vezetője volt, míg a többszintű (alapfokú, intenzív alapfokú és középfokú) magyar nyelvkurzusokat és kulturális vonatkozású előadásokat a magyarországi lektor, Gedeon Mária tartotta. A kurzuskínálatot egy magyar filmekről szóló szemináriummal gazdagította az új lektor, Miklósy Katalin 1995 és 1996-ban. A program sikeres működését mutatja, hogy a nyelvkurzusok mellett ebben az időben 20–25 hallgató járt egyéni konzultációra is. A lektor szerint (Jelentés, 1996) a diákok nagy része elmélyülten foglalkozott a nagyságtudomány egyik vagy másik aspektusával.

A következő két évben is hasonló volt az érdeklődés a magyar kurzusok iránt a Rutgers diáksága körében. Boreczky Elemér, a következő lektor is – ahogy elődei és utódai – hasonlóan összetett feladatot látott el: nyelvi és kul-

turális-civilizációs kurzusokat, valamint magyarországi nyári táborozásokat szervezett. A vendégoktatók szervező szerepe – az intézet mindenkori igazgatója mellett – a legnagyobb, hiszen az évek során egymást követő Fulbright-professzorok – mint Meleg Attila (1996–97) vagy László Andor (1997–98) nemcsak a Magyar Intézethez tartoznak, hanem a kutatási területüknek megfelelő más tanszék(ek)hez is.

A Magyar Intézet napjainkban is viszonylag sikeresen működik, azonban például a bloomingtoni – magasabb tudományos fokozatokat nyújtó – magyar programmal összevetve úgy tűnik számomra, hogy a Magyar Intézet által kiadott B.A. (alapszintű egyetemi diploma) fokozat a program sikeres működését hátráltatja. Így a programot ugyanis még nem lehet a komolyabb, tudományosabb érdeklődéssel rendelkező, ún. „graduate” hallgatókra alapozni. Ezért is lenne előnyös egy magyar főszak kialakítása a Rutgers Egyetemen – ahogy ez az Intézet alapszerződésében benne is foglaltatik.

A Magyar Intézet megalapítása utáni második akadémiai évben meglazult a kapcsolat az Intézet és az amerikai magyar közösség között. Ez főként a helyi magyar szervezetek anyagi támogatásának csökkenésében mutatkozott meg. Míg az 1992/93-as tanévben számos magyar szervezet nyújtott valamilyen formában segítséget a Rutgers magyar programjának (Gedeon 1994: 2), addig a következő tanévben a programnak már csak két támogatója maradt: a Besenyei Kör és az Amerikai Magyar Atlétikai Klub (Miklósy 1996: 3).

A Magyar Intézet nemcsak a második vagy harmadik generációs magyaroknak készült, hanem mindenkinek, aki a magyarságot meg akarja ismerni. Azonban ott, ahol 160 ezer magyar él a környéken, a magyar közösséget nem lehet figyelmen kívül hagyni egy magyarságtudományi program létrehozásánál és működésénél. Persze eredetileg nem is ez volt az elképzelés, hiszen a Rutgers Egyetem és a magyar állam között kötött szerződésben is szerepel az egyetem és a helyi magyar közösség közti kapcsolatok ápolása.

Az amerikai tudós körök és a magyar közösség közti viszony romlása New Brunswick-ban arra az időszakra vezethető vissza, amikor egy nemzetközi keresőbizottság magyarságtudományi professzori állást kívánt betölteni, s a választott személy egyben az intézet igazgatója is lett volna. Ekkor ugyanis különböző nézetek ütköztek a magyar közösségnek az egyetemi magyar programba való bevonásának módjával kapcsolatban. Az a nézet terjedt el a tudós körökben, hogy meg kell óvni az újjáalakított magyarságtudományi programot attól, hogy etnikai tanszékké alakuljon. Az Intézet igazgatója végül 1995-ben Böröcz József szociológus professzor lett, aki a következő évben Dinya László felsőoktatási helyettes államtitkárnak a Művelődési és Köznevelési Minisztériumba címzett levelében a Magyar Intézet nem megfelelő anyagi feltételeiről és

szellemi háttéréről tudósított, s az 1991-es szerződés módosítását javasolta (Böröcz 1996).

Azáltal tehát, hogy az Intézet most már egyre több amerikai magyar intézmény és szervezet anyagi támogatásától eselik, természetes, hogy még kevesebb a működéshez szükséges anyagi feltétel. Semmiképpen sem célom a tárgyban való ítélezés, mégis meglátásom szerint hiba volt, hogy főként a kilencvenes évek második felétől az egyetem és az intézet vezetése ennyire elzárkózott a helyi magyarságtól. Valószínűleg meg lehetett volna találni azt a közéletet, amely mindkét fél számára kedvező lett volna érdekeik érvényesítésében. Nem kellene csak etnikai kérdésekkel foglalkozni, és kizárólag ezzel a szakterülettel foglalkozó tudósokat foglalkoztatni, azonban a magyar diaszpóra támogatása elengedhetetlen a magyarságtudományi program működtetéséhez – tekintettel arra is, hogy a hallgatók többsége magyar származású. Nem szokványos „etnikai” tanszékről van tehát szó, de mindenképpen olyan programról, melynek ez a háttére adott. Lehetetlen lenne olyan megoldást találni, hogy semmi köze se legyen a környéken élő magyarsághoz. A magyar mint mellékszak kétségtelenül létezik a Rutgers Egyetemen, de – ahogy Böröcz professzor is fogalmazott – számos nehézséggel küzd. Részben azért – teszem hozzá –, mert nem használják ki a magyar etnikum adta lehetőségeket. A környezet magyar szervezeteihez fűződő szorosabb kapcsolat még nem jelentené a program tudományosságának és színvonalának süllyedését. A Böröcz József által említett elégtelen személyi feltételeket pedig másként is meg lehet oldani, ahogy ezt az Egyesült Államok több más kisebb-nagyobb magyarságtudományi programja esetében (Californiai Állami Egyetem, Pittsburgi Állami Egyetem, Portlandi Állami Egyetem) is teszik: az adott egyetemen vagy másutt tevékenykedő kiváló magyarságtudósok, illetve magyarságtudománnyal is foglalkozó szakemberek (történészek, néprajz- és földrajztudósok) bevonásával egy hajlékony modellt lehetne kialakítani.

Az Egyesült Államokban működött és működő magyarságtudományi programokat megismerve és alapításuk, illetve megszűnésük okait áttanulmányozva meggyőződésem, hogy elsősorban kiváló amerikai vagy magyar származású magyarságtudósokra van szükség a programok sikeres működéséhez, ezzel együtt pedig megfelelő anyagi bázisra. Ez utóbbit egyrészt a szintén elengedhetetlen magyarországi kapcsolatok útján, másrészt viszont az Amerikában élő magyar közösségekhez fűződő kölcsönös és harmonikus viszony segítségével lehet megszerezni. Nem szabad figyelmen kívül hagyni ugyanis, hogy bármely amerikai magyar program esetében éppúgy nagy a programban részt vevő magyar származású hallgatók aránya, mint a Rutgers Egyetemen. A program fennmaradásához pedig nemcsak megfelelő anyagi, hanem szemé-

lyi bázis is szükséges. Ezek a diákok szinte kivétel nélkül mind a környék magyar diaszpórájából kerülnek ki, ahová visszatérve a közösség(ek) magyarságtudatának, a magyar nyelvnek és kultúrájának fejlesztéséhez járulhatnak hozzá. Jó hungarológusok kinevelése alapvető feltétele annak, hogy a magyar nyelv és kultúra ismertté váljék az Egyesült Államokban.

Ami az első szükséges feltételt, a Magyarországgal való állandó kapcsolattartást illeti, ez azért elengedhetetlen egy külföldön létesített magyarságtudományi intézet számára, mert a diákoknak nyújtott magyarsággépeknek mindig hitelesnek kell lennie. A Rutgers magyar programja – a lektorok és professzorok elmondása szerint – olyan tantervvel dolgozik, amely a mai Magyarország élethű képét nyújtja a hallgatóknak. Tantervének komplex szemlélete (a nyelv és a kultúra, a történelem, a művészetek és a mai életmód tanítása) pedig egyedülállóvá teszi az amerikai magyarságtudományi programok között.

Végül: a Rutgers magyar programja az egyetlen magyarságtudományi „vállalkozás” az Egyesült Államok keleti partvidékén! A hagyományokkal rendelkező magyartanítás 1986-tól történő újraindítása óta a program állandó fejlődésének és kibővítésének lehettünk tanúi. Létrejöttében pedig – éppúgy, ahogy fejlesztésében is – fontos szerepet vállalt a helyi nagy létszámú magyar közösség.

A jövőben – ha lesznek is ellentétek a magyar diaszpóra és a tudomány képviselői között – valószínűleg a kettő „ötvözete”, a program tíz éves fennállása során kinevelt magyar származású amerikai hungarológus szakemberek, az új magyarságtudósok lesznek azok, akik a „híd” szerepét vállalva továbbviszik ezeket a programokat.

IRODALOM

- ÁGH László (1990): Magyar nyelv és kultúra: Áttörés a Rutgers Egyetemen. *Szabadság*, 1990. aug. 24. 23.
- ÁGH László (1991): Magyar Intézet a Rutgers Egyetemen. *Magyar Élet*, 1991. júl. 22. 3.
- HAYDON, Tom (1984): New Brunswick Endove Spurs Course in Hungarian. *The Star – Ledger*, 1984. júl. 20. 64.
- PUSKÁS Julianna (1982): *Kivándorló magyarok az Egyesült Államokban (1880–1940)*. Budapest: Akadémiai Kiadó
- SZÉPE György (1992): Új egyetemi magyar intézet az Egyesült Államokban. *Nyelvünk és Kultúránk*, 86: 93–94.

DOKUMENTUMOK

- Books and LP Records. American Hungarian Foundation. 1991. szept. 1.
- Böröcz József: Dinya Lászlóhoz írt levele. New Brunswick, 1996. jún. 17. 3 p.
- Gedeon Mária: Lectori jelentés. Budapest, 1994. júl. 11.
- Giay Béla – Nádor Orsolya: Jelentés az Amerikai Egyesült Államokban tett tanulmányútról. 1991. ápr. 9–19.
- Interjú Szépe Györggyel (Pécs, 1997 okt. 9., 1998. febr. 20.; 2001. nov. 9.)

- Interjú Miklósy Katalinnal (Budapest, 1997. nov. 5.)
- Miklósy Katalin: Lektorai jelentés. Budapest, 1996. júl. 22.
- Nádor Orsolya: Emlékeztető a Rutgers Egyetem delegációja és a Nemzetközi Hungarológiai Központ közti megbeszélésekről. 1990. okt. 24–26.
- Nádor Orsolya – Giay Béla: Jelentés az Amerikai Egyesült Államokban tett tanulmányútról. 1991. ápr. 9–19.
- New Brunswick Undergraduate Catalog 1991/93.
- Radnai Zsófia: Participants in the first part of the Hungarian Summer Session '92, Signing Ceremony. 1991. máj. 17.
- Szépe György: Memo on Activities Connected to the Hungarian Program at Rutgers. 1991. szept. 26.
- Szépe György: Memo on the Meetings Connected with the Institute of Hungarian Studies. 1991. okt. 15.
- Szépe György: Mr. Scoopakhoz írt levele. New Brunswick, 1991. jan. 14.
- Szépe György: Participants in the first part of the Hungarian Summer Session '92.
- Szépe György: Tájékoztató a Rutgers Egyetemen felállítandó Magyar Intézetéről. 1991. márc. 21.
- Szépe György: WW Derbyshire-höz írt levele. New Brunswick, 1991. nov. 26.
- Top Student in Hungarian Studies Program at Rutgers University Awarded Trip to Hungary. Hungarian Heritage Review, 1987. júl. 2. 2 p.
- Visit of Delegation from Hungary. 1991. ápr. 11–12.